sluoksnio. Apie 40 cm žemiau nuo aptiktų grindų pastebėtas žemutinis - ankstyviausias - kultūrinis sluoksnis, kuris galėtų būti datuojamas XVI-XVII a. pradžia. Dar giliau pasiektas įžemis.

Parakinės viduje buvę kultūriniai sluoksniai neišsiskyrė. Juos sudarė pilka žemė su smėlio lopais bei pavieniais gyvulių kaulais. Iš radinių galima paminėti mortyros skeveldrą, šautuvo vamzdžio bei Liudvikos Karolinos Radvilaitės inicialais puoštus heraldinio koklio fragmentus. Virš grindinio aptikta negausi keramika datuojama XVII a.

Remiantis šurfo, kasto šalia parakinės fasadinės sienos, duomenimis, galima tvirtinti, kad priešais parakinę buvusio kiemelio žemės paviršius sutapo su slenksčio lygiu. Nuo fasadinės sienos kampų durų link buvo suformuoti šlaiteliai, kurių aukštis kito nuo 36 cm iki 1,2 m. Galima manyti, kad tai susiję su pylimo tvirtinimo-aukštinimo darbais skirtingais laikotarpiais.

Adolfas Tautavičius, Vytautas Urbanavičius

Valdovų rūmų Vilniuje teritorijos tyrimai

Rūmų teritorijos tyrimai vyksta nuo 1987 m. (žr. ATL 1986 ir 1987 metais. V., 1988. P.143-146; ATL 1988 ir 1989 metais. V., 1990. P.160-165; ATL 1990 ir 1991 metais. V., 1992. T.2. P.59-62; ATL 1992 ir 1993 metais. V., 1994. P.201-205). 1994 ir 1995 m. buvo tiriamas 1736 m^2 plotas: rūmų P vartai, plotas į V nuo jų, V korpuso liekanos ir Š korpuso V dalis bei rūmų vidinio kiemo V dalis. V korpuso išorinis pasienis netirtas, nes tenka palikti praėjimą tarp katedros R galo ir rūmų. Plotas prie rūmų Š sienos taip pat liko kitiems kasinėjimų sezonams.

Senųjų mūrų likučiai. Iki XV a. pradžios rūmų teritorijoje stovėjusių pastatų liekanų buvo rasta rūmų P korpuso rūsiuose C, D, E, F, G ir į P nuo šio korpuso bei vidiniame rūmų kieme (M1, M2) (pav.24).

1994 m. vieno tokio pastato ŠV kampo fragmentas rastas prie rūmų P korpuso gale buvusių vartų patalpos Š sienos. Išliko tik 1,55 m ilgio ŠR ir 2 m ilgio ŠV sienos išorinis iki 65 cm aukščio kraštas. Paviršius mūrytas plytomis baltiškuoju (vendiniu) rišimu, sienos vidus užpildytas nedideliais akmenimis. Pastato dydis, sienų storis neaiškūs.

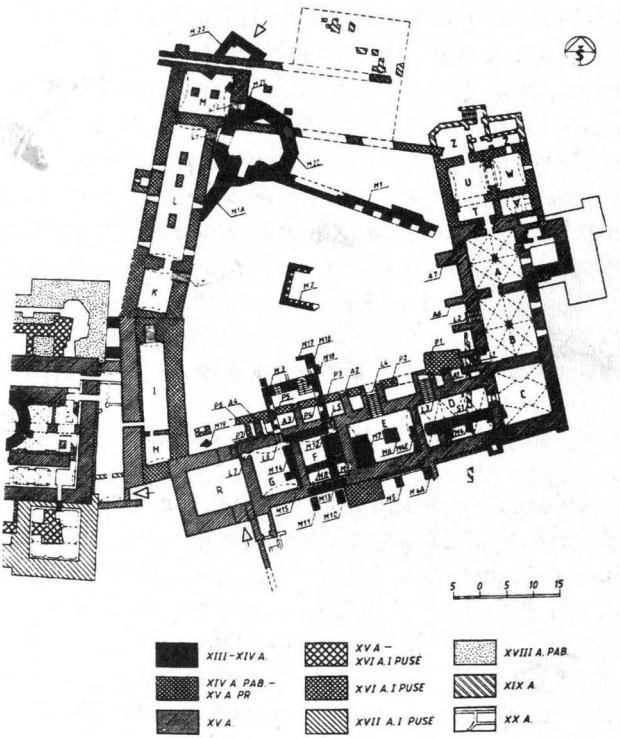

Pav.24. Vilniaus žemutinės pilies rūmų planas
Fig.24. The map of Vilnius Lower Castle

1995 m. rūmų vidinio kiemo ŠV kampe, šalia V korpuso L rūsio, rasta iki 1,9 m aukščio PV gale, apie 4,5 m ilgio panašiai mūrytos sienos dalis. Jos storis neaiškus, nes sienos V kraštas suardytas statant rūmus, o Š galas nugriautas iki pamatų 1831 m. iškasto tvirtovės griovio.

Siena jungėsi su maždaug 9 m skersmens apskritu bokštu, kurio sienos buvusios apie 1,5 m storio. Bokštas stovėjo kiemo kampe, didesne dalimi gynybinės sienos išorėje, ant sauso nuolaidesnio aukštumos šlaito. Nuo bokšto eina 2,7 m storio siena į R (atidengta 7,5 m ilgio jos dalis). Tai tarsi 1964 m. aptiktosios sienos (M1) V galas. Sienos paviršius nuo pat pamatų mūrytas plytomis baltiškuoju rišimu. Prie šio bokšto Š krašto rasti keli elnio ragų gabalai (dalies smaigaliai nupjauti) ir kelios XIII a. (?) puodų šukės - neglazūruotos, puoštos horizontaliomis įrėžtomis linijomis.

Apskrito bokšto liko tik P kraštas, nes po kurio laiko - XIV a. viduryje ar antroje pusėje (?) jis buvo nugriautas, o jo vietoje pastatytas dvigubai didesnis (apie 18 m skersmens) aštuoniakampis bokštas, kurio viršutinė dalis buvusi apskrita. Bokštas stovėjo kiemą supusios sienos išorėje, iš P pusės turėjo dvigubas 1,2 m pločio duris. Bokšto sienos iki 2,6 m storio, mūrytos iš akmenų ir plytų, išorėje kampai apdailinti plytomis. P ir V sienose buvo įmūryti 25x15 cm storio tašyti rąstai. Jis taip pat statytas ant nuolaidesnio šlaito, pamatai siekia nejudintą gruntą. Viduje suverstas 1,5-2 m storio juodos žemės su plytomis, moliu sluoksnis (jis dar neištirtas), aukščiau - griuvenos, keli stambūs mūro gabalai. Griuvenose rastos kelios figūrinės plytos ir ornamentuotų stambių plytų (?) gabalai rodytų, kad viršutinė bokšto dalis galėjo būti gana puošni. Bokštas nugriautas XVI a. pradžioje rekonstruojant rūmus. Tada vidinis kiemas buvo 8-9 m padidintas. Nugriauto bokšto Š dalį perkirto rūmų Š korpuso P sienos pamatai. Griuvenose ties buvusiomis durimis rastas Žygimanto Senojo 1508 m. pusgrašis.

Bokšto Š sienos pamatų išorinis kraštas beveik 5 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus stovi ant 1,65 m aukščio neaiškios paskirties mūro. Pastarasis mūrytas iš akmenų, tik viršuje kraštas apdailintas plytomis. Iš po bokšto pamatų išlenda apie 1,7 m pločio mūro dalis. Atidengtas apie 3 m ilgio jo Š kraštas. Jo V galą uždengia vėlyvesnis mūras, kurio P galas

remiasi į bokšto ŠV kampą. Jis apdailintas XVI a. ir panaudotas Š korpuso M rūsio R galo sienai.

Apie 8-8,5 m nuo aštuoniakampio bokšto į Š-ŠV aptikta dar vieno keturkampio mūrinio pastato, greičiausiai vartų bokšto, likučiai. Jo dydis dar ne visai aiškus, nes pastato Š ir V kraštai dar neatidengti. Pastatas mūrytas iš akmenų ir plytų, mūro paviršiuje plytos dėtos baltiškajam rišimui būdinga eile. Viduje buvusi apie 5x5 m patalpa. Ją perkerta XVI a. pradžioje statyti rūmų Š korpuso apie 3,2 m storio pamatai, o R sieną uždengia vėliau statyta siena, kuri rėmėsi į aštuoniakampio bokšto ŠV kampą.

Š sienoje buvusi 3,1 m pločio vartų anga, kuri vėliau (kol kas neaišku, kada) buvo užmūryta. P sienoje buvusi panaši anga. Ties ja jau po rūsio M asla aptikta 3 m pločio medinio grindinio likučiai. Kelio grindinys bent 3 kartus pergrįstas. Taigi vartai ir kelias naudotas kiek ilgesnį laiką. Prie vartų bokšto Š sienos susidaręs smulkių plytų griuvenų sluoksnelis. Matyt, jo viršutinė dalis buvo mūryta iš plytų. Pasienyje ir viduje prie pamatų rasta keletas figūrinių plytų gabalų. Nuo jo PR kampo aštuoniakampio bokšto kryptimi ėjo siena. Kaip ir kur ties vartais aptiktas kelias siekė rūmų teritoriją, dar lieka neaišku.

Kelio medinio grindinio likutis aptiktas ir prie aukštumos P krašto, rūmų vartų patalpos ŠV kampe. Kelias naudotas trumpai - yra tik vienas grindinio sluoksnis. Dar vieno kelio ar pastato medinis grindinys aptiktas šalia rūmų V korpuso pamatų ties L ir M rūsių sandūra. R kraštą suardė rūmų pamatų griovys. Ties jo Š kraštu rastos į stulpelį sulipusios monetos - 11 Vaclovo IV ir 1 Karolio I Prahos grašis.

Ties rūmų PV kampu, į V nuo P korpuso galo ir į P nuo V galo, tarp rūmų ir Šv.Kazimiero koplyčios esąs plotas XV-XVII a. buvo išgrįstas akmenimis. Vėlyviausias - viršutinysis grindinys yra apie 1,5 m gylyje ($H_{abs.}$ 93 m), o seniausias - trečiasis - 1,3-1,4 m giliau. Ant seniausiojo akmenų grindinio rasta degėsių, glazūruotų čerpių gabalų. Tai gali būti 1419 m. gaisro ir po jo vykusio Katedros remonto ar perstatymo pėdsakai. Giliau yra dar bent 4 medinio grindinio sluoksniai. Naudotos iki 35-45 cm pločio ir iki 10-14 cm storio skeltos lentos. Jos daugiau kaip 8 m ilgio, klotos R-V kryptimi ant skersinių rąstų. Ketvirtasis - medinis grindinys yra apie 3,5 m gylyje ($H_{abs.}$ 90,55 m). Tarp pirmojo ir antrojo grindinio rastas Vaclovo

IV Prahos grašis. Vadinasi, aikštė šalia Katedros buvo grįsta jau XIV a.

Rūmų vidinio kiemo PV dalyje geriau išliko akmenų grindinys, nors ir čia jis apardytas medžių duobių, kabelių ir 1964 m. šiluminės trasos griovio. 1994 m. kieme prie V korpuso R sienos pamatų iškasti 2 ploteliai. Nuolaidėjančiame į V aukštumos pakraštyje I tūkstantmečio pabaigos gyvenvietės kultūrinis sluoksnis su grublėtąja keramika neišliko. Jis suardytas įvairaus dydžio duobių, kartais perkertančių viena kitą. XV a. pradžioje ši kiemo dalis lyginta, aukštinta, supiltos griuvenos, kitos atliekos.

Apie 26 m nuo vidinio kiemo PV kampo iškasto 4x6 m plotelio PR dalyje rasta apie 60 akmeninių sviedinių (nuo 10-12 cm iki 26-32 cm skersmens, dalis apdegę, suskilę). Nuo jų į V jau beveik ant nejudinto grunto suversti apdegę, susilydę arbaleto strėlių antgaliai, vežimų ar svaidomųjų mašinų geležiniai apkaustai. Strėlių antgaliai aptikti dviejuose 40-60 cm ir 60-70 cm dydžio ploteliuose, likusiame plote - pavieniai. Pavyko išskirti apie 380 įmovinių ir apie 50 įtveriamųjų arbaleto strėlių antgalių (atrodo, kad jų buvę iš viso apie 600). Greičiausiai jie čia kartu su sviediniais išversti po 1419 m. gaisro.

Čia surinkta apie 50 nedidelių grublėtų puodų šukių, žymiai daugiau žiestų, kurių tik apie ketvirtadalis priklauso glazūruotiems indams. Neglazūruoti puodai buvę puošti daugiausiai tiesiai horizontaliais grioveliais. Be puodų, yra stambių stačiasienių dubenų šukių. Kartu rastos 21x21 cm dydžio koklio plokštės šukės. Koklis buvęs iš balto molio, gerai išdegtas, dengtas žalia glazūra, puoštas smulkiu augaliniu ornamentu ir panteros (?) piešiniu. Atrodo, kad tai šukės XIV a. pabaigos ar XV a. pradžios koklio, atvežto iš Mažosios Lenkijos ar Čekijos.

Rūmų P vartai. Iš ikonografinės medžiagos žinoma, kad pagrindiniai rūmų vartai buvo P korpuso V gale. Atidengus pamatus paaiškėjo, kad tai šalia G rūsio V pusėje buvusi apie 9x9,5 m dydžio patalpa. Jos R krašte išliko apie 4 m pločio apardytas akmenų grindinys, kuris tęsiasi toliau į P nuo rūmų, nuolaidėja miesto link. Prie grindinio R krašto yra apie 80 cm storio iš plytų mūrytos sienos pamatai. Siena skyrė rūmų sodą nuo kelio į rūmus. Prie vartų R krašto išorėje yra 5,8x3,6 m dydžio bokštelio pamatai. Bokštelis matomas visuose rūmų P fasado piešiniuose. Jis turėjęs rūselį, kurio sienos labai apirusios. Rūselis naudotas dar ir XVIII a., po to

užverstas griuvenomis.

Vartų patalpai būdingos storos sienos (2,65-3,3 m), jos viduje rūsio nebuvę. Š sienos pamatuose, apie 1,5 m į V nuo pertvaros su G rūsiu, išmūryta 1,1 m pločio ir 1,65 m aukščio arka, o P sienos pamatuose yra 2 kiek mažesnės arkos. Matyt, per jas ištekėdavo vanduo iš vidinio kiemo.

V korpusas beveik stačiu kampu remiasi į vartų patalpos ŠV kampą. Jis siauresnis už R ir P korpusus (9-10 m pločio), kiek lenktas, pastatytas taip pat aukštumos krašte. Jo R sienos pamatai stovi ant tvirtesnio grunto, o V siena mūryta šlapiame grunte. Po jos pamatais nėra polių, bet kloti stori išilginiai rąstai ties pamatų kraštu. Kas 50-60 cm išilginiai rąstai sujungti skersiniais tokio pat storio rąstais. Naudoti 30-34 cm skersmens pušiniai rąstai, išpjovos sunėrimai ir galai, pjauti pjūklu. Vidiniame kieme prie R sienos galerijos atramų nerasta.

V korpusas turėjęs 3 rūsius. Visi jie dengti cilindriniais išilgai korpuso mūrytais skliautais. V gale buvęs J rūsys buvo atkastas 1968-1970 m. ruošiant patalpą tuometinės Paveikslų galerijos kondicionieriui. Smulkesnių duomenų apie radinius neišliko. Rūsys buvęs be langų (?), su durimis Š gale, apie 5 m pločio ir 24 m ilgio. Toliau į Š buvę rūsiai K ir L atidengti 1994 ir 1995 metais.

K rūsys ne visai taisyklingas (jo V siena apie 50 cm ilgesnė už R), 8,5x5,5 m dydžio, buvęs apie 2,7 m aukščio, akmenimis išgrįsta asla. Į rūsį iš vidinio kiemo vedė statūs 2 m pločio laiptai, o priešais juos, rūsio ŠV kampe, išliko 1,15 m pločio lango niša. Nuo J rūsio jį skiria labai storas (apie 5 m (?)) mūras. Š rūsio gale yra 1,7-2,5 m storio siena su 1,45 m pločio durų anga į L rūsį. Durų angos Š krašte išliko įmūryta 28 cm pločio ir 5 cm storio lenta-slenkstis. Pertvara ir rūsio V siena turi 90-135 cm pločio banketę, kurios paviršius nelygus, primenantis nugriautą mūrą. Greičiausiai šios sienos mūrytos ant senesnių sienų pamatų.

Rūsys buvo užverstas griuvenomis, o ant aslos grindinio susidaręs iki 40-50 cm storio juodos žemės sluoksnis su plytgaliais. Rasti keli tašyto konglomerato gabalai, perskeltas rankinių girnų akmuo. Čia surinkta apie 2000 puodų šukių, iš kurių 830 priklauso glazūruotiems puodams. Be to, rasti 236 koklių gabaliukai, keli geležiniai dirbinėliai (sulaužyti apkalai, vinys, batų pasagėlės) bei kelios XVII a. vidurio smulkios monetėlės.

Kokliai, keramika būdingi XVI a. pabaigai - XVIII a.

L rūsys ilgiausias - 27,5 m ilgio, bet 6-6,3 m pločio, taip pat išgrįstas akmenimis. Geriau išlikęs jo P galas, o Š gale sienos nuardytos 1831 m. iškasto tvirtovės griovio, kurio dugnas buvo tik 50-70 cm aukščiau rūsio aslos. Vienos durys iš K rūsio buvo P gale, antros - ŠR kampe iš vidinio kiemo kampo. Jos 1,85 m pločio. Š gale aklina siena, už kurios - M rūsys.

Išilgai rūsio ties jo viduriu stovėjusios 3 keturkampės kolonos, kurios, matyt, rėmė skliautus. Jos 1,25-1,3 m pločio ir 2,15-2,3 m ilgio, bet išmūrytos nevienodu atstumu viena nuo kitos. Viena jų stovėjo 6,7 m nuo rūsio P galo, antroji - 6,25 m nuo pirmosios į Š, o trečioji tik už 1,25 m. Ties antrosios kolonos P galu ir prie trečiosios kolonos buvusios medinės pertvaros, kurios rūsį dalino į mažesnes patalpas. V sienoje greičiausiai buvo 4 langai (trijų išliko aiškios žymės), o P - priešais juos - 3 langai ir durys. Langų nišos aukštyn nežymiai siaurėja. P galo R sienos nišoje išliko įkritusios grotos. Jos rodo, kad iš kiemo pusės langai buvo apie 60x80 cm dydžio. V sienos langų nišose ir ties jomis išliko įvairaus dydžio tašyto konglomerato karnizų gabalų. Geriau išlikę gabalai yra 1,09 m ilgio. Dalis jų dažyti baltai, kai kurie turi skyles grotų virbalams. Matyt, tašyto akmens blokais buvo puošiami langų angų kraštai.

V pasienyje po aslos grindiniu išliko medinis kanalizacijos vamzdis - 24-25 cm skersmens rąstas, kurio viršutiniame nuskeltame krašte ištašytas 10-11 cm pločio ir panašaus gylio išilginis griovelis ir uždengtas aptašyta lenta. Sienos pamatų apačia yra 1,25-1,3 m žemiau aslos grindinio.

Asloje prie ŠR kampe esančių durų įkasta statinė be dugno, o į P nuo jos griuvenose iškastoje duobėje stovėjo 2 neglazūruoti puodai.

Rūsys užverstas griuvenomis, kuriose buvo ir nemaža sveikų plytų, įvirtę suirusių skliautų gabalai, keli šlifuoti smiltainio blokai, karnizų gabalai, keraminės grindų plytelės ir skalūno plytų gabalai. Gausu XVIII a. apysveikių koklių, kurių kakleliai dar pilni molio, o plokštės puoštos vos žymiu įspaustu geometriniu ornamentu, dažnai išlygintos - užteptos plonu skysto molio sluoksneliu ir baltintomis kalkėmis. Matyt, tai prieš rūmų nugriovimą čia gyvenusių miestiečių krosnių likučiai.

Ant aslos V pasienyje ir langų nišose susidaręs juodos žemės su griuvenomis sluoksnis iki 60 cm storio. Griuvenose ir ant aslos esančiame

juodos žemės sluoksnyje surinkta apie 8600 molinių indų šukių ir 3400 koklių gabaliukų (neskaičiuojant XVIII a. antrosios pusės neornamentuotų koklių fragmentų). Vyrauja neglazūruotų, neornamentuotų puodų šukės (jų surasta 4650). Glazūruota keramika įvairi - yra kelių lėkščių, keptuvių, ąsočių, gertuvių, įvairaus dydžio puodų šukių. Šalia indų iš vietinio raudono molio yra ir importinių balto molio plonasienių puodų šukių.

Sudaužyti kokliai būdingi XVI a. pabaigai ir XVII a. Tarp jų yra polichrominių Leono Sapiegos herbu ir inicialais puoštų su 1616 m. data, ta pačia data pažymėtų Povilo Sapiegos herbu ir inicialais, dengtų žalia glazūra, Chodkevičių herbu ir inicialais (mėlyname dugne baltas herbas), taip pat kitų didikų, bajorų herbais puoštų koklių. Rasta ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės bei Lenkijos Karalystės herbais puoštų koklių. Rastas vienas sveikas feniksu papuoštas, žalia glazūra dengtas koklis ir kt.

V pasienyje tarp antrojo ir trečiojo lango ant aslos rasta sumesta daug įvairių geležinių daiktų nuolaužų (apkalų, vyrių, skardos gabalų ir kt.). Griuvenose apie 1,2 m aukščiau aslos, V pasienyje į P nuo antrojo lango, maždaug 1,5 m skersmens plotelyje surinkti 39 XVII a. vidurio šilingai. Matyt, sienoje ar grindyse aukščiau buvo paslėptas nedidelis monetų lobis, kuris išbyrėjo griaunant rūmus. Likusioje rūsio dalyje griuvenose ir ant aslos surinkta dar keliolika smulkių XVII ir XVIII a. monetų. Be to, V pasienyje įvairiose vietose buvo rasti 3 smiltainio skulptūrų fragmentai (karūna, buožės-skeptro dalis ir vienas neaiškus).

Tarp V sienos pamatų ir antrosios bei trečiosios kolonos iškasus 2,5x4 m dydžio šurfą, po grindiniu senesnio kultūrinio sluoksnio nerasta. V sienos pamatų griovio dugne rastas apie 1 m ilgio geležinis laužtuvas su 4 cm pločio ašmenimis. Matyt, jis nuskendo XVI a.

V priestatėlis aptiktas tarp antrojo ir trečiojo lango prie L rūsio V sienos, išorėje. Jis tik 2,3x3,9 m dydžio, sienų storis 70-85 cm. Viduje lieka tik 2,35x1,4 m dydžio patalpa. Išlikusių priestatėlio sienų viršus yra 85-115 cm nuo dabartinio žemės paviršiaus. V sienoje yra 1,1 m pločio ir apie 50 cm gylio niša, kurioje buvęs langelis. Jo apačia dabar yra 1,9 m gylyje. Priestatėlis pažymėtas XVIII a. rūmų planuose, bet jo paskirtis neaiški.

Priestatėlio rūsys iki lango buvo užverstas arklių mėšlu su lentgaliais, puodų šukėmis, pavieniais kokliais, virvagaliais ir panašiomis šiukšlėmis. Šukės nuo puodų, ąsočių, lėkščių. Vyrauja glazūruotų indų šukės. Iš kitų

radinių paminėtina beveik sveika gelda, medinis šaukštas. Išlikęs 215 g sveriąs suploto rutulio formos vaško gabalas (su ryškia liejimo formos siūle), 2 odinės piniginės ir kt.

Atrodo, kad į rūsį po karo su Maskva, 1662 m. pavasarį, valant Katedros aplinką, buvo suverstos šiukšlės ir arklių mėšlas. Prie priestatėlio PV kampo, apie 1,2 m gylyje, su griuvenomis maišytoje žemėje rastas sulaužytas žalvarinis paauksuotas pentinas, tuščiaviduris nupjauto kūgio formos, gyvulių figūrėlėmis puoštas žalvarinis paauksuotas apkalas ir tarsi vinis suploto pusrutulio galvute, kuri taip pat ornamentuota ir buvusi paauksuota.

M rūsys yra į Š nuo L rūsio, rūmų ŠV kampe ir Š korpuso V gale. Nuo L rūsio jis atskirtas aklina 1,7 m storio siena. V - lauko - siena yra vos storesnė, siekia iki 2,15 m. Tuo tarpu rūmų Š siena čia buvo 3-3,1 m storio, su išilgai jos išmūrytu 80 cm pločio, į V nuolaidėjančiu kanalu. Kanalo dugnas grįstas plytomis, kai kur plokščiomis čerpėmis. Prie rūmų kampo Š siena turi platų, bet trumpą 200x65 cm dydžio kontraforsą. Ši siena statyta ant šlapio grunto, pamatų apačia yra 2-2,3 m žemiau rūsio aslos. Po ja ta pati apvalių rąstų konstrukcija, kaip ir po V siena.

Rūsys turėjęs cilindrinius skliautus, kurie išmūryti išilgai korpuso V-R kryptimi. Skliautus rėmė viduryje stovėjusios 2 keturkampės apie 1x1,1 m dydžio kolonos ant plačių, bet negiliai įleistų pamatų. Patalpa 9,45 m pločio ir 10,4 m ilgio, išgrįsta akmenimis. Rūsio ŠR kampe aslos grindinys išardytas ir neišlikęs. M rūsio asla yra aukščiau negu gretimo L rūsio. Paaiškėjo, kad apie 50 cm giliau yra antras, senesnis grindinys.

Durys buvusios R gale, kur rūsio galinei sienai šiek tiek apdailinus panaudotas senesnis neaiškios paskirties mūras. Ši siena dabar yra apie 3,3 m storio. Jos V krašte, apie 3,5 m nuo PR kampo, išmūryti statūs apie 1,5 m pločio laiptai. Pakopos 30-35 cm pločio ir 25 cm aukščio, buvusios dengtos lentomis. Langai galėjo būti tik rūsio V gale.

Ant aslos beveik nėra tamsesnės žemės. Ji buvo padengta griuvenomis. Koklių ir indų šukių nedaug. Rasti keli XVII a. vidurio šilingai, daugiau negu kitur rutulio formos kelių dydžių kulkų (vienos jų dar su liejimo siūle, tarsi nenaudotos, kitos - susiplojusios).

N patalpa tik pradėta tirti. Ji yra į R nuo kampinio M rūsio. Tai pirma

rūmų patalpa be rūsio. Jos aslos lygis dar neaiškus, bet buvo ne mažiau kaip 2 m aukščiau gretimo rūsio. Patalpos dydis taip pat lieka dar neaiškus (atidengta tik V jos dalis). P ir Š sienos tik 1,4 m storio, o V - jau minėtas storas mūras, ant kurio turbūt stovėjo plonesnė siena. Patalpoje stovėjusios kelios keturkampės kolonos. Tyrinėtame plote jau rasti 3 kolonų 1,2x1,2 m dydžio pamatai. Patalpos PV dalyje liko neišardyti aštuoniakampio bokšto Š sienos pamatai. Patalpos PV kampe iškastas 4x3 m dydžio šurfas (prie bokšto ir senojo mūro sandūros) parodė, kad čia esama apie 6 m storio sluoksnio, kuris susidarė XIII-XVI a.

N patalpos ŠV kampe, prie Š sienos, išliko akmenimis grįsto apie 80 cm gylio latako dalis. Jis nuolaidėja į V, galas remiasi į rūmų Š sienoje ties M rūsiu išmūrytą kanalą. Akmenimis grįstas latakas užverstas moliu ir kvadratinėmis glazūruotomis grindų plytelėmis. Jos įvairių spalvų. Atrodo, kad čia, prieš išgrindžiant patalpą, buvo suversta dalis kažkokio XV a. pastato liekanų. Pagal XVIII a. planus ties N patalpa iš Š pusės rūmai turėjo kažkokį priestatą. Jo tyrimai palikti kitam sezonui.

Algirdas Žalnierius

1994-1995 m. Panemunės pilies rytinio korpuso ir vakarinio priešpilio archeologiniai tyrimai

Archeologiniai tyrimai Panemunės pilyje buvo atlikti 1994 m. Tyrimų darbai susiję su pilies R korpuso restauracija ir V priešpilio sutvarkymu. Kasinėjimų tikslas buvo rasti pirminių R korpuso grindų, kiemo ir išorinių paviršių lygius, nustatyti, ar po R korpusu buvo rūsiai. V priešpilyje norėta patikrinti, ar prieš V korpusą buvo gynybinis griovys.

Panemunės pilis (Jurbarko r.) yra 14 km į R nuo Jurbarko, aukštame dešiniajame Nemuno krante, prie kelio Kaunas-Jurbarkas.

Iki XVI a. pabaigos Panemunės dvaras priklausė Stankevičių-Bilevičių giminei. 1597 m. dvaras buvo parduotas J.Eperješui. Pardavimo akte tarp įvairių pastatų pilis neminima. Atrodytų, kad pilis buvo pradėta statyti